

SFÂNTUL
EFREM SIRUL

DESPRE SMERENIE
CUVÂNTĂRI CĂTRE MONAHI

Traducere din limba greacă veche și note de
ALEXANDRU PRELIPCEAN

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

CUPRINS

Nota traducătorului	7
----------------------------------	---

I

Despre smerenie

Cuvânt despre smerenie	11
100 de capitole. Cum se dobândește smerenia	29
Despre judecată și despre smerenie	81
Despre smerenie	91

II

Cuvântări către monahi

Cuvânt la părinții care s-au săvârșit	95
Un alt cuvânt la părinții care s-au săvârșit	101
Povățuire despre viața cea duhovnicească. Către monahul cel de curând tuns în monahism, 96 de capitole	109
Către monahul Ioan. Despre răbdare și despre cum să nu se înșele [cineva] din pricina gândurilor prin care se dezvinovățește pe sine și să spună că trăiește ca un păstor. Despre înțelepciune	143
Despre catehizarea monahilor	151
Despre desăvârșirea monahului	155
Despre abstența de la poftele cele trupești, despre lupta și păzirea cea multă. Unui frate care a păcătuit	173

Cuvânt despre feciorie	179
Povață fraților monahi	187
Despre conviețuirea cea între frați în bună înțelegere și iubire	201
Cuvânt celor care se leapădă de lume	205
Învățătură către monahi	217
Lucrările monahului sunt șapte	263
Despre armură, către monahi	265
Indice de referințe scripturistice	287

Poate că titlul volumului de față, *Despre smerenie și Cuvântări către monahi*, va duce la o pseudo-considerație că textele efremiene, traduse în acest volum, au o destinație precisă, adică, lumea monahală. Dar, așa cum se poate ușor observa din scrierea *Învățătură către monahi* (mai jos, p. 217), autorul se referă în multe rânduri la „scopul” și „ținta” creștinismului și, implicit, ale creștinilor. Cu alte cuvinte, operele sale nu se adresează unei categorii exclusiviste, ca și cum vederea lui Dumnezeu este accesibilă și destinată numai celor care și-au ales viața cea îngerească, ci se adresează tuturor celor care și-au pecetluit viața în Hristos și care, zilnic asumându-și Crucea Lui, pășesc spre vederea și păzirea poruncilor lui Hristos.

Desigur, prin acest volum, cititorul nostru poate identifica în mod ușor căile pe care autorul sirian le dezvoltă în operele sale. Ele sunt multiple și necesită în mod cert o trezvie continuă, pentru a scăpa mereu de vigilența și vicleniile vrăjmașului. De la stăruința în rugăciune, la iubirea aproapelui, printr-o dăruire de sine exemplară și de bunăvoie; de la asumarea vieții celei noi în Hristos, prin practici ascetice, la dobândirea prezenței Duhului Sfânt înăuntrul nostru; de la lectura duhovnicească a Scripturii, la aplicarea ei în viața concretă a oamenilor, indiferent de statut social sau de „breaslă”; de la ascultarea poruncilor lui Hristos, la dificila misiune de a le împlini, sunt doar câteva dintre jaloarele tematice dezvoltate pe larg de poetul-teolog în cadrul operelor din acest volum.

Din punct de vedere metodologic, traducerea omiliilor de față urmează, desigur, ediția greacă¹. Acolo unde intervenția noastră

¹Οσίου Εφραϊμ του Συρου, Ἔργα, τόμος πρῶτος, κείμενο-μετάφραση-σχόλια ἀπό τὸν Κωνσταντῖνο Γ. Φραντζολά, Ἐκδόσεις „Τὸ Περιβολή

a fost absolut necesară pentru a facilita înțelesul conținutului, am optat pentru folosirea parantezelor pătrate. Trimiterile biblice, adeseori corectate și completate în mod tacit, au urmat ediția sinodală din 2008².

Așa cum indicăm la finalul fiecărei note asupra ediției, fiecare cuvânt din operele Sfântului Efrem ne invită spre o lectură duhovnicească a Sfintei Scripturi și spre descoperirea vieții celei adevărate în Hristos-Domnul. Nu ne rămâne decât să *îmbrățișăm* duhul de smerenie efremian și să luăm aminte la tâlcuirile teologului sirian!

Alexandru Prelipcean

Iași, 8 septembrie 2018

La pomenirea Nașterii Maicii Domnului

τῆς Παναγίας", Θεσσαλονίκη, 21995, pp. 96-121; τόμος δεύτερος, 22000, pp. 9-28, 209-251, 280-362, 386-415; τόμος τρίτος, 1990, pp. 368-403; τόμος πέμπτος, 1994, pp. 9187-197, 224-230, 251-307, 383-384, 416-417; τόμος έκτος, 1995, pp. 9-41.

² Vezi: ***, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2008.

Cuvânt despre smerenie

Veniți, iubiților, veniți, părinților și frați ai mei, turma cea aleasă a Tatălui, soldați puternici ai lui Hristos. Veniți, copiii mei, ascultați cuvântul pentru mântuirea voastră. Veniți, să arătăm interes, atât timp cât sărbătoarea durează. Veniți, să luăm viața cea veșnică. Veniți, să cumpărăm mântuirea sufletelor noastre. Umpleți ochii voștri cu lacrimi și imediat se vor deschide ochii minții voastre. Veniți toți cu un suflet, cei bogăți și cei săraci, stăpânitorilor și slujitorilor, bătrânilor dimpreună cu cei tineri, fii și fiice de orice vârstă; toți cei care doriți să vă mântuiți de iadul cel veșnic și să deveniți moștenitorii Împărăției cerurilor. Să rugăm, dimpreună cu Sfântul David, pe Domnul cel Milostiv și Iubitor de oameni, spunând: „Deschide ochii mei și voi cunoaște minunile care izvorăsc din legea Ta¹; luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm întru moarte.”² Să strigăm, așa cum a strigat orbul: „Miluiește-mă, Doamne, Fiule al lui Dumnezeu cel Preaînalt!”³ Și chiar dacă dintre noi unii ne împiedică sau ne mustră, spunându-ne să tăcem, noi să strigăm mai tare și să nu obosim să strigăm, până ce Iisus Dătătorul de lumină nu va deschide ochii inimii noastre. Veniți aproape de Hristos. Veniți aproape de El și vă luminați, iar fețele voastre nu se vor rușina⁴. Să dobândim orice gând bun și orice dorință pentru Împărăția cerurilor și pentru Rai, și imediat veți disprețui lucrurile lumii acesteia. Luptați-vă în acest al unsprezecelea ceas⁵. Alergați repede, ca

¹ Ps. 118, 18.

² Ps. 12, 4.

³ Mc. 10, 48.

⁴ Cf. Ps. 33, 6.

⁵ Cf. Mt. 20, 6, 9.

să nu fiți lăsați în afară, acum când seara s-a apropiat, iar Dăruitorul răsplătirii vine cu slavă multă, ca să răsplătească pe fiecare potrivit lucrărilor lui. Să ne pocăim, fraților, cât timp mai avem. Ascultați ce spune Domnul: „Așa se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește.”⁶

De ce te lenevești, păcătosule? De ce deznădăduiești, de vreme ce în cer se face bucurie pentru tine, cel care te pocăiești? De ce te temi? Îngerii se bucură, iar tu te lenevești? Arhanghelul este propovăduitorul pocăinței, iar tu te înfricoșezi? Treimea cea Preacurată și Nedespărțită te cheamă, iar tu te lenevești? Să nu ne îndulcească grija lumii, ca să nu ne amărască focul cel veșnic și viermele cel neadormit. Să plângem, deci, puțin acum, ca să nu plângem mai apoi veșnic chinuiți. Aveți grijă ca nimeni să nu fie neglijat; fiindcă prezența lui Hristos va veni dintr-odată, ca un fulger înspăimântător. Nu vă temeți, deși fiecăruia i se va răsplăti în vremea aceea, potrivit lucrărilor lui? Cum își va ridica fiecare sarcina lui⁷? Cum va secera fiecare ceea ce a semănat⁸? Toți se vor arăta goi în fața scaunului de judecată al lui Hristos⁹ și fiecare dintre noi va da cuvânt Judecătorului pentru el însuși¹⁰. În ceasul acela, nimeni nu va putea să ajute pe nimeni; nici frate pe frate, cum nici părinții pe copii, cum nici copiii pe părinți, cum nici prietenii pe prieteni, cum nici bărbatul pe femeia lui, ci fiecare se va arăta cu frică și cu cutremur, așteptând să asculte hotărârea de la Dumnezeu.

De ce nu ne neliniștim și nu ne pregătim? Pentru care motiv nu ne gândim la mărturisirea noastră, cât mai este timp? Pentru care motiv disprețuim Sfânta Scriptură și cuvintele lui Hristos? Sau considerați că vorbele lui Hristos, și ale Sfinților Apostoli, și ale Profeților, nu ne vor osândi în ziua aceea înaintea scaunului de judecată, dacă nu le vom păzi și nu vom face precum

⁶ Lc. 15, 10.

⁷ Cf. Gal. 6, 5.

⁸ Cf. Gal. 6, 7.

⁹ Cf. Rom. 14, 10.

¹⁰ Cf. Rom. 14, 12.

ni s-a poruncit? Ascultați ce spune Domnul ucenicilor [Lui]: „Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, și cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine; iar cine se leapădă de Mine se leapădă de Tatăl Meu.”¹¹ Iar în alt loc, spune din nou: „Și dacă aude cineva cuvintele Mele și nu le păzește, nu Eu îl judec; căci n-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea.”¹² Care este cuvântul care ne va judeca oare în ziua cea mai de pe urmă? Sfânta Lui Evanghelie și cuvintele cele sfinte ale Sfinților Profeti și Apostoli. Pentru aceasta, fraților, vă rog să nu disprețuiți cele care s-au scris. Fiindcă cerul și pământul vor trece, însă cuvintele lui Hristos nu vor trece¹³.

Veniți, iubiților, mai înainte de a veni acea zi înfricoșătoare, să ne încredințăm pe noi înșine oceanului milostivirii lui Dumnezeu. Dumnezeu Însuși ne încurajează și ne cheamă pe toți, spunând: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi.”¹⁴ Cel iubitor de oameni și lipsit de răutate, Cel milostiv și răbdător, Cel care dorește ca toți oamenii să se mântuiască, îi invită pe toți. Nu i-a chemat pe cei osebiți ai Lui, ci i-a chemat pe toți: „Veniți la Mine toți, fie că sunteți bogați, fie că sunteți săraci, fiindcă pe cel care vine la Mine nu-l voi scoate afară¹⁵. Și cine este cel care vine la Mine? Este cel care are poruncile Mele și le păstrează¹⁶. Este cel care ascultă cuvintele Mele și crede în Cel care M-a trimis.”¹⁷ Fericit este cel care ascultă cuvintele Domnului și le păzește, după cum nenorocit este cel care le încalcă, fiindcă în ziua cea mai de pe urmă îl va judeca cuvântul, așa cum este scris: „Înfricoșător lucru este să cădem în mâinile Dumnezeului cel Viu.”¹⁸

¹¹ Lc. 10, 16.

¹² În 12, 47 ș.u.

¹³ Cf. Mt. 24, 35; Mc. 13, 31; Lc. 21, 33.

¹⁴ Mt. 11, 28.

¹⁵ Cf. În 6, 37.

¹⁶ Cf. În 14, 21.

¹⁷ Cf. În 5, 24.

¹⁸ Evr. 10, 31.

Pocăiește-te, frate, și nu îți pierde curajul; pocăiește-te, păcătoșule, prinzând curaj și sprijinindu-ți nădejțile tale pe iubirea de oameni cea nemăsurată a lui Hristos, Care a spus: „N-am venit să chem pe drepti, ci pe păcătoși la pocăință.”¹⁹ Pocăiește-te, ca să nu te rușinezi înaintea scaunului de judecată cel înfricoșător, unde cu cutremur stau mii și mii de îngeri și de arhangheli; atunci când se vor arăta cele ascunse, atunci când cărțile faptelor noastre se vor deschide, atunci când oamenii vor fi separați unii de alții, precum oile de capre. Cu adevărat, înfricoșătoare și înspăimântătoare este ceasul [acela], fiindcă atunci Judecătorul cel Drept și Însăimântător osândește și pedepsește. Cine nu se va înfricoșa, cine nu va fi stăpânit de frică în acea clipă? Pentru aceasta și Judecătorul este tare și scaunul Său de judecată neîndurător, iar faptele noastre se vor găsi înaintea ochilor noștri, râul cel de foc este înaintea scaunului, lauda dreptilor dimpreună cu a îngerilor este neîntreruptă, iar plângerea și lacrimile sunt fără de importanță. Atunci și comorile se vor deschide, iar cei drepti se vor desfăta. Fericiți sunt cei care au flămânzit și au însetat [aici], fiindcă acolo se vor sătura²⁰; dar vai celor sătui [aici], fiindcă acolo vor flămânzi și vor înseta²¹. Fericiți sunt cei care au plâns și s-au tânguit [aici], fiindcă acolo se vor bucura și vor sărbători²². Vai celor care râd acum, fiindcă acolo vor plânge și se vor întrista neîntrerupt²³! Fericiți sunt cei care aici au fost milostivi, fiindcă acolo se vor milui²⁴, dar vai celor care nu au făcut milostenie! Ați auzit cum se vor bucura cei care se luptă și cum vor fi pedepsiți cei care sunt nepăsători.

Pe toate acestea păzește-le și grăbește-te să te mântuiești. Nu fi preocupat însă de cei nepăsători și de cei desfrânați, deoarece ca iarba repede vor trece. Nu iubi lumea aceasta, fiindcă

¹⁹ Mt. 9, 13.

²⁰ Cf. Lc. 6, 21.

²¹ Cf. Lc. 6, 25.

²² Cf. Lc. 6, 21.

²³ Cf. Lc. 6, 25.

²⁴ Cf. Mt. 5, 7.

ea îi înșală pe cei care o iubesc, și îi mulțumește pentru puțin timp, și îi trimite goi în lumea cealaltă. Ascultă și ai grijă la Sfânta Scriptură și nu vei cădea în greșală, cum nici nu vei fi înșelat de această lume păcătoasă și vremelnică. Ascultă ce spune Ioan Teologul: „Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume. Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este întru el; pentru că tot ceea ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume. Și lumea trece și pofta ei, dar cel care face voia lui Dumnezeu rămâne în veac.”²⁵ Ascultă ce spune Domnul: „Pentru că ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?”²⁶ Păzește cu acribie și cu cutremur cuvântul Lui, deoarece cuvântul pe care El l-a spus și l-a învățat, ne va judeca în ziua cea mai de pe urmă. Oare Domnul este mincinos? Niciodată așa ceva. Fiindcă El Însuși este Adevărul. Și de vreme ce știi bine acestea, că El Însuși este Adevărul, iar cuvintele Lui sunt adevărate, de ce ești neglijent, tu, cel nenorocit? Ce aștepti? Ce vei gândi? Cine va mărturisi pentru apărarea ta? Nu cunoști că fiecare separat va secera ceea ce a semănat și că fiecare își va ridica sarcina sa? Cât timp ai, dezleagă încărcătura păcatelor tale. Fiindcă Dumnezeu cel Iubitor de oameni te cheamă, spunând: „Veniți la Mine toți cei osteniți.”²⁷ Pe toți îi îndeamnă. Nimeni să nu deznădăjduiască, nimeni să nu îndrăznească să spună că „nu am păcătuit”. Cel care spune că nu a păcătuit este orb, înșelat și necăjit mai mult decât toți oamenii. Fiindcă spune Ioan Evanghelistul: „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi; greșim noi înșine și-L facem mincinos pe Dumnezeu”²⁸, fiindcă nimeni nu este curat de necurăția păcatului²⁹.

La ce folosesc, deci, lacrimile? Ca să ne spălăm de necurăția păcatului, cântând dimpreună cu Sfântul David: „Spăla-mă-vei

²⁵ I In 2, 15-17.

²⁶ Mt. 16, 26; Mc. 8, 36.

²⁷ Mt. 11, 28.

²⁸ I In 1, 6, 8.

²⁹ Cf. Iov 14, 4.

și mai vârtos decât zăpada mă voi albi.”³⁰ Și iarăși: „Spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda.”³¹ Acela o singură noapte a păcătuit și în fiecare noapte vărsa lacrimi; pentru aceasta s-a arătat ca fericit. Fiindcă Profetul a văzut mai dinainte cu adevărat pe Cel care a spus: „Ferițiți sunt cei care plâng.”³² Pentru nici unul dintre lucrurile acestei lumi, care sunt vremelnice, să nu plângeți; nu vă mulțumiți cu cele mulțumitoare ale vieții; să nu vă doriți bogăția lumii acesteia. Urâți hainele cele fine, podoabele cele lumești. Urâți broderiile cele mult colorate, îmbrăcămintea cea exagerată, înfrumusețarea, îngâmfarea, și cântările cele demonice, chitarele și alăutele și aplauzele și glasurile cele dezordonate și necuviincioase. Sau poate nu cunoști, sărmane, că toate acestea sunt semințele diavolului? Pe toate acestea le fac cei idolatri care au preocupări lumești, care nu au nădejdea mântuirii. Să nu ne asemănăm, deci, cu idolatrii pentru care nu există nădejdea mântuirii, ca să nu fim socotiți printre ei. Ascultă-l pe Apostolul [Pavel] care spune: „Așadar, aceasta zic și mărturisesc în Domnul, ca voi să nu mai umblați de acum cum umblă neamurile, în deșertăciunea minții lor.”³³ De vreme ce am părăsit, deci, lucrurile cele idolatrice, să nu ne întoarcem din nou înapoi și să facem la fel. Te-ai lepădat pentru totdeauna de satana și îngerii lui; desigur, te-ai alăturat lui Hristos alături de mulți martiri. Ai grijă cui te-ai alăturat și nu arăta nepăsare. Cunoaște, desigur, aceasta, că, în acea clipă, îngerii au trecut în zăpăc glasurile tale și încuviințările tale, și lepădările tale, și le păstrează în cer până în ziua cea înfricoșătoare a Judecății.

Nu te temi? Nu te cutremuri? În ziua Judecății îngerii vor arăta manuscrisul tău, cuvintele gurii tale, în fața scaunului de judecată cel înfricoșător, de care și îngerii se tem să se atingă. Atunci vei auzi glasul cel cumplit, că „din cuvintele tale te voi

³⁰ Ps. 50, 8.

³¹ Ps. 6, 6.

³² Mt. 5, 4.

³³ Ef. 4, 17.

judeca, slugă vicleană”³⁴. Cu adevărat, atunci vei suspina cu amar și vei vărsa lacrimi în acea clipă și nu vei avea vreun anume folos. Să te căiești pentru tine însuși și să nu-ți urăști sufletul. Deschide-ți ochii tăi și vezi cum mult se luptă, cum încearcă să se mântuiască, cum își folosesc viața lor pentru orice faptă bună, cum se păstrează pe ei înșiși departe de orice invidie, de orice insultă, de ură, de răs, de desfrânare, de desfătare, de ceartă, de orice altă faptă rea. Vezi încă cum au iubit drumul cel strâmt și plin de greutate, postind, priveghind, suferind și plângând; cum și-au pregătit lumânările lor aprinse; cum gura lor cântă neîncetat și slăvește pe Mirele Cel fără de moarte. Ochii lor sunt mereu întorși spre frumusețea Lui, iar sufletul lor este plin de bucurie. Întoarceți privirea ta și vezi că a venit și nu întârzie. Căci vine ca să bucure pe cei care-L iubesc. Vine ca să-i mângâie pe cei care au plâns și s-au tânguit, nu pentru cele moarte ale vieții, nu pentru paguba cea trecătoare a banilor, nu pentru păcatul cel ostentativ și seducător, ci pentru Împărăția cerurilor, care nu va avea sfârșit și pentru desfătarea cea fericită a Raiului, de unde am fost izgoniți prin încălcarea poruncii lui Dumnezeu, și unde din nou se vor întoarce cei care plâng și se tânguiesc. Vine ca să încununeze pe cei care s-au luptat conform Legii, și au iubit drumul cel îngust și plin de greutate. Vine ca să miluiască pe cei care au miluit. Vine ca să ferească pe cei care de dragul Lui au devenit săraci. Vine ca să umple cu bunătați pe cei care de dragul Lui au plâns și au însetat. Vine ca să aducă la lumină pe cele care erau ascunse în întuneric și să descopere gândurile și hotărârile inimilor. De ce nu o spun pe scurt? Vine să răsplătească fiecăruia potrivit cu faptele sale. Nu vine de pe pământ, precum înainte, ci din nori, cu putere și multă slavă. Atunci trâmbițele vor striga din ceruri, iar puterile cerești vor striga, tot pământul se va cutremura de slava Lui, așa cum tremură apa mării; râul cel de foc va alerга înaintea Lui, curățind păcatul și fărădelegile. Mai apoi se va auzi, dintr-odată glasul cel puternic:

³⁴ Lc. 19, 22.

„Iată, vine Mirele”³⁵; iată, vine bucuria cea așteptată, iată vine mândria dreptilor, Soarele dreptății; iată, vine Împăratul împăraților, a Cărui împărăție nu va avea sfârșit; iată, vine Judecătorul cel Drept; iată, vine, și pentru aceasta ieșiți ca să-L întâmpinați. Atunci vor veni cu bucurie cei care au lumânările lor aprinse și îmbrăcămintea lor curată; ei vor auzi glasul Mirelui, care va spune acestora: „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii.”³⁶ Și de vreme ce strigarea aceasta a ajuns la fiecare, cei care au lumânările aprinse vor ieși ca să-L întâmpine, radiind de bucurie, cu multă îndrăzneală și având curaj, fiindcă lumânările lor nu s-au stins.

Atunci tu, observându-te pe tine însuși că ești în multă întristare, și într-un întuneric înspăimântător și într-o constrângere de nesuportat, și văzând candela ta stinsă, cu rușine vei spune: „Fraților, împrumutați-mi puțin ulei, fiindcă a mea candelă s-a stins”. Și răspunzându-ți aceia îți vor spune: „Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă și nici vouă. Mai bine mergeți la cei care vând și cumpărați pentru voi.”³⁷ Și vei merge cu întristare, și suspine, și durere, vărsând lacrimi amare, negăsind nicăieri de unde să cumperi ulei, fiindcă viața s-a terminat și fiecare existență vie tremură, precum apa mării. Au dispărut, desigur, și cei săraci care stăteau aproape de porțile bisericilor și vindeau acel ulei. Fiindcă vei fi într-o încurcătură deplină și fără de ieșire, vei spune, plângând și tânguindu-te: „Voi merge, voi bate la ușa milostivirii lui Hristos. Cine știe?! Poate îmi va deschide”. Și vei merge și vei lovi [în ușă]. Dinăuntru Mirele îți va răspunde: „Adevărat îți spun: nu te cunosc. Depărtează-te de la mine, lucrător al fărădelegii”³⁸. Nu ai miluit, nu vei fi miluit. Nu ai auzit glasul celui sărac, nici Eu nu îl aud pe al tău. Sfânta Mea Scriptură ai auzit-o și ai luat-o în derâdere; pentru aceasta nu îți voi permite

³⁵ Mt. 25, 6.

³⁶ Mt. 25, 34.

³⁷ Mt. 25, 9.

³⁸ Cf. Mt. 25, 12; Lc. 13, 27.

să intri. I-ai disprețuit pe Profeții și pe Apostolii Mei; pentru aceasta cuvântul pe care ți l-am spus, acela te va osândi în ziua cea mai de pe urmă. Îndepărtează-te de la Mine, fiindcă poarta cea strâmtă nu te-a primit. Ți-ai hrănit trupul tău, dar sufletul l-ai ucis. Cum dorești să pătrunzi aici și să pătezi împărăția Mea? Haina trupului tău ai murdărit-o, gura ta ai umplut-o cu insulte, pe aproapele tău l-ai urât, voile diavolului le-ai făcut, în timp ce poruncile Mele le-ai respins. Și acum te rogi să pătrunzi aici, unde nu ai trimis nimic mai dinainte, unde nimic nu ai oferit? Nici lacrimi, nici tânguire, nici post, nici priveghere, nici psalmodiere, nici feciorie, nici răbdare, nici milostivire. De vreme ce nu ai trimis aici nimic din toate acestea, ce ceri? În acest lăcaș viețuiesc cei care au devenit săraci de dragul Meu. Această Împărăție aparține celor milostivi. Această desfătare este pentru cei care plâng. Această bucurie este pentru cei care s-au pocăit și au plâns și pentru cei care s-au tânguit pentru păcatele lor. Această ușurare este pentru cei care priveghează și postesc. Această viață este pentru văduve și pentru cei orfani. Aici se vor bucura în veci cei care au flămânzit și au însetat. Tu însă te-ai desfătat de cele bune în viața ta. Depărtează-te de la Mine în focul cel veșnic”.

Ascultând acestea, te vei întrista. În timp ce vei sta acolo, la urechile tale vor ajunge glasurile de bucurie și de desfătare și vei recunoaște glasul fiecărui prieten de-al tău și atunci vei sus-pina cu amar, spunând: „Vai mie, cel nenorocit, cum m-am lipsit de slava aceasta și cum m-am despărțit de aceștia pentru faptele mele cele viclene și necinstite! Cu adevărat, judecata lui Dumnezeu este dreaptă. Cu adevărat, drept am fost pedepsit. Fiindcă aceia au fost cumpătați, în timp ce eu am urmărit mâncarea și băutura. Aceia au plâns, în timp ce eu tăceam. Aceia se rugau, în timp ce eu leneveam. Aceia se smereau, în timp ce eu mă trufeam. Aceia se disprețuiau pe ei înșiși, în timp ce eu mă îngrijeam de mine însumi. Aceia vărsau lacrimi, în timp ce eu râdeam. Pentru aceasta aceia acum se bucură, în timp ce eu mă tânguiesc. Aceia se desfătează, în timp ce eu plâng. Aceia împărățesc dimpreună cu Hristos în vecii cei nesfârșiți, în timp ce eu sunt trimis dimpreună

cu antihrist în focul cel veșnic. Vai mie, cel nenorocit, ce mi s-a întâmplat? Câte bunătăți am pierdut, ca să fac voința diavolului într-un timp scurt? Acum am înțeles că fiecare va fi răsplătit potrivit faptelor lui. Abia acum am înțeles că lumea cea vremelnică m-a înșelat și m-a batjocorit. O, de câte bunătăți m-am lipsit pe mine însumi! Ce rușine să mi se întâmple! De câte rele m-am înconjurat!”

Acestea și pe altele asemănătoare le vei spune, plângând, și nu vei avea nici un folos, fiindcă acolo nu va mai fi nici o șansă ca să te pocăiești. Pentru aceasta Sfânta Scriptură a Sfinților Apostoli și Profeți poruncește și accentuează că cele bune, pe care le-a pregătit Dumnezeu pentru cei care-L iubesc, ochiul nu le-a văzut, și urechea nu le-a auzit, și nici la mintea omului nu s-au urcat³⁹. Ai auzit din nou pe Domnul spunând: „Nu vă temeți de cei careucid trupul.”⁴⁰ Iar într-un alt loc spune din nou: „Fericiti cei prigoniți pentru dreptate.”⁴¹ Pentru aceasta și Apostolul [Pavel] spune: „Cel care primește cuvântul învățaturii să facă parte învățătorului său din toate bunurile. Nu vă amăgiți: Dumnezeu nu Se lasă batjocorit; căci ce va semăna omul, aceea va și secera⁴²; fiindcă cei care seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera”⁴³.

După aceasta, aveți grijă, frații mei, și aduceți-vă aminte de cele care s-au scris: „Ieșit-a semănătorul să semene sămânța sa.”⁴⁴ Cine este lucrătorul care a ieșit să semene? Este Stăpânul [pământului], Domnul nostru Iisus Hristos. Ce a semănat, deci? A semănat cuvântul Evangheliei, poruncile Sale cele sfinte. Unde le-a semănat? În ce pământ? Le-a semănat în inimile oamenilor, în toate colțurile lumii. Dar nu toți au ascultat Evanghelia, nu toți și-au pregătit pământul, ca sămânța Domnului să cadă și să ofere roada cea bună. Dimpotrivă, acolo unde găsește un pământ

³⁹ Cf. I Cor. 2, 9.

⁴⁰ Mt. 10, 28.

⁴¹ Mt. 5, 10.

⁴² Gal. 6, 7-8.

⁴³ Ps. 125, 5.

⁴⁴ Lc. 8, 5.

100 de capitole.

Cum se dobândește smerenia

Capitolul 1

Începutul rodirii este floarea, iar începutul smereniei este ascultarea în Hristos. Din nou, roada răbdării este milostivirea, iar milostivirea este rodul iubirii; de altfel, iubirea este legată de desăvârșire; cu toate acestea, desăvârșirea este păzirea poruncilor lui Dumnezeu, iar porunca Domnului este luminoasă și luminează ochii⁷²; ochii cei luminați se abat de la drumurile oamenilor care fac fărâdelegea.

Să fie, deci, pentru tine smerenia tron și îmbrăcămintea pentru trimiterea ta [în lume]. Iar cuvântul tău, atunci când saluți pe ceilalți, să fie al bucuriei, în iubirea lui Dumnezeu. Fiindcă Hristos Mântuitorul a spus: „Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel Ceresc desăvârșit este.”⁷³ Cum va fi vizibilă înălțarea care provine din neascultare? Nu poate să se înalțe cineva dacă nu ascultă și nu se supune și este preocupat de orice gând al lui. Dimpotrivă, smerenia este ascultare, supunere, îngăduință și oferă cinstea celor mici, și celor mari. Cel care și-a făcut smerenia drept ogor al său, cred că va lua de la Domnul răsplata Lui, dimpreună cu viața cea veșnică.

Capitolul 2

Dacă locuiți doi într-o chilie, să aveți grijă la voi înșivă cu luare-aminte, cunoscând faptul că Domnul este între voi. Fiindcă El Însuși a spus: „Căci unde sunt doi sau trei, adunați în numele

⁷² Cf. Ps. 18, 9.

⁷³ Mt. 5, 48.

Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor.”⁷⁴ Căci, chiar dacă noi, fiindcă suntem nevrednici, nu Îl vedem, El Însuși, ca Dumnezeu, a văzut și vede și gândurile și lucrările fiecăruia. Acestuia I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

Capitolul 3

Am auzit Înțelepciunea lui Isus Sirah că spune: „Pentru desfrânat toată pâinea este dulce, nu va înceta până la sfârșit. Omul care păcătuiește în patul său și zice în inima sa: Cine mă vede? Întuneric este împrejurul meu, pereții mă acoperă și nimeni nu mă vede, pentru ce mă sfiesc? Păcatele mele nu le va pomeni Cel Preaînalt. Astfel, el se teme numai de ochii oamenilor. Și nu știe că ochii Domnului de zece mii de ori sunt mai luminoși decât soarele și privesc la toate căile oamenilor și văd toate părțile cele ascunse. Mai înainte de a se fi făcut, toate sunt cunoscute Lui; așa și după ce s-au săvârșit. Unul ca acesta în ulițele cetății se va pedepsi și unde nu a gândit se va prinde.”⁷⁵

Capitolul 4

Iubite frate, dacă alegi pentru tine însuși cucernicia, ai grijă, ca nu cumva într-o clipă cel rău să pună în tine, prin intermediul evlaviei, gândul cel necuviincios, adică gândul slavei deșarte și al mândriei sau pe cel de a nu dori să te nevoiești dimpreună cu frații. Lucrează dar după cum o fac și frații tăi și păzește cucernicia ta. Fiindcă trândăvia desființează cucernicia și adaugă un nume insultător celui care a dobândit-o. Pentru aceasta, deci, să unești cucernicia cu râvna și cu cunoașterea, și vei fi cu adevărat evlavios.

⁷⁴ Mt. 18, 20.

⁷⁵ Înț. Sir. 23, 23-29.

Capitolul 5

Iubitule, dacă faci smerenia ogorul tău, ai grijă foarte mult ca nu cumva dușmanul să te înșele și să te ducă pe un alt drum opus, sau să te îndemne în mintea ta cu cele ale lui, după cum spune [cartea] Înțelepciunii lui Sirah: „Să nu zici: De Domnul mă voi ascunde; oare dintru înălțime își va aduce cineva aminte de mine?”⁷⁶ Dar și Isus Sirah adaugă, spunând: „Întru popor mare nu voi fi pomenit, căci ce este sufletul meu întru atâta mulțime de făpturi? Iată cerul și cerul cerului lui Dumnezeu, oceanul și pământul se cutremură când Domnul le cercetează.”⁷⁷ Trebuie, deci, să unești credința cu smerenia, ca să îndrepti brazele smereniei.

Capitolul 6

Un oarecare frate a intrat în comuniunea fraților, dorind să devină monah; a dorit, desigur, să rămână în chilie cu un alt frate mai mare. După câteva zile, fiindcă s-a luptat cu gândurile, a spus: „Nu sunt mulțumit să rămân cu acest frate”. Celălalt frate însă l-a sfătuit, spunându-i: „Dacă ai fi căzut prizonier în mâna barbarilor și ai fi fost dat drept rob unui oarecare păgân, mai puteai să spui că nu dorești să locuiești cu acesta?” Și când fratele a auzit acestea și-a dat seama de greșală și pocăindu-se, a spus: „Iartă-mă”.

Capitolul 7

De asemenea, a spus un frate că cel care dorește să devină călugăr și nu îndură disprețul, și batjocura, și pierderea, nu poate să devină călugăr.

⁷⁶ Înț. Sir. 16, 17.

⁷⁷ Înț. Sir. 16, 18-19.

Capitolul 8

Dacă vine cineva la viața monahală și este simplu în ceea ce privește gândul său, dușmanul uneltește să-i aducă îndrăzneală și nerușinare; dacă însă vine la viața monahală și găsește înăuntrul lui cucernicie, îi șoptește în mod viclean înșelăciuni. Desigur, dacă este tânăr îi aduce potrivit cu evlavia lui râvnă în asceză, dar care nu are puterea să ajungă la desăvârșire. Cel care însă se teme de Domnul cu adevărat, nu va fi înșelat nici de primul, nici de cel de-al doilea gând. Dar chiar dacă este preocupat de înșelăciunea demonilor, frica Domnului, pe care o iubește cu adevărat, va lumina inima lui, astfel încât să meargă pe drumul cel drept. Cel nerușinat și neobrăzat nu va crede nici măcar că va exista judecată, după cum nu crede nici cel care este îngâmfat, din pricina egoismului și a mândriei, cum nici cel care nu are evlavie față de teama de Dumnezeu, căci el se crede pe sine însuși mai mare [decât Dumnezeu]. Dacă patima trufiei te tulbură, spune-i diavolului cu care te lupți: „Depărtează-te de la mine, gând viclean; cine sunt eu? Sau ce virtute am reușit să o dobândesc și de ce pentru aceasta spui cu viclenie astfel de gânduri înșelătoare? Dintre sfinți, unii au fost uciși cu pietrele, alții au fost tăiați cu fierestrăul, unii au suferit numeroase încercări, alții au fost uciși cu sabia⁷⁸. De ce însă vorbesc despre oamenii care au pățimit la fel (adică cei care au suferit martiriu)? Însuși Stăpânul tuturor a suferit pentru noi moarte pe cruce, neținând seama de ocară ei⁷⁹. Dimpotrivă, eu, care am trăit întreaga mea viața în păcate, ce voi mărturisi în ziua Judecății?”. Prin acest cuvânt vei alunga departe de la tine îngâmfarea. Dar și chiar dacă ai dobândit vreo virtute, gândește-te că nu ai dobândit-o prin puterea ta; după cum spune Apostolul [Pavel]: „Nu eu [am reușit], ci harul lui Dumnezeu care este cu mine.”⁸⁰ Dacă însă și nerușinarea te deranjează, de vreme ce te gândești

⁷⁸ Cf. Evr. 11, 37.

⁷⁹ Cf. Evr. 12, 2.

⁸⁰ I Cor. 15, 10.

la lucrurile tale, astfel să spui: „Am săvârșit atât de multe păcate⁸¹, cum deci îndrăznesc să deschid gura mea devreme ce Domnul a spus că pentru orice cuvânt deșert oamenii vor da socoteală în ziua Judecății?⁸²”. Trebuie, așadar, să cădem la picioarele Domnului, rugându-L, după cum El a spus: „Doamne, Atotțiitorule, Dumnezeuul părinților noștri, al lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov, și al seminției celei drepte a lor, Cel care ai făcut cerul și pământul cu toată podoaba lor, Care ai legat marea cu cuvântul poruncii Tale, Care ai încuiat adâncul și l-ai pecetluit cu numele Tău cel înfricoșător și slăvit, înaintea Căruia toate se tem și tremură din pricina atotputerniciei Tale, pentru că nimeni nu poate să stea înaintea strălucirii slavei Tale și nesuferită este mânia urgiei Tale asupra celor păcătoși! Însă nemăsurată și neajunsă este și mila făgăduinței Tale, căci Tu ești Domnul cel Preaînalt, Bun, Îndelung-Răbdător și Mult-Milostiv, Căruia Îi pare rău de răutățile oamenilor. Tu, Doamne, după mulțimea bunătății Tale, ai făgăduit pocăință și iertare celor ce Ți-au greșit și după mulțimea îndurărilor Tale ai hotărât pocăință păcătoșilor spre mântuire. Așadar, Tu, Doamne, Dumnezeuul celor drepți, n-ai pus pocăință pentru cei drepți: pentru Avraam și Isaac și Iacov, care nu Ți-au greșit Ție, ci ai pus pocăință mie păcătosului, pentru că am păcătuit mai mult decât nisipul mării. Multe sunt fărădelegile mele și nu sunt vrednic a căuta și a privi înălțimea cerului din pricina mulțimii nedreptăților mele.”⁸³ Așadar, însăși teama și implorarea către Dumnezeu vor alunga departe de la tine nerușinarea.

Capitolul 9

Un frate avea război de la un gând netrebnic, că a dobândit ceva minunat prin virtuți. Acesta însă, fiindcă dorea să biruiască gândul mândriei, și-a apropiat mâna sa de cazanul care fierbea

⁸¹ Literal: „am participat la atât de mari păcate”.

⁸² Cf. Mt. 12, 36.

⁸³ Man. 1, 1-9.